

Доктор соціологічних наук, доцент Юлія СОРОКА

ЗАВДАННЯ ДО ЗАЛІКУ
з курсу
«КУЛЬТУРА І ВЛАДА»

Залік проводиться в формі есе. В цьому тексті студентам пропонується проаналізувати концепти з прочитаних в курсі текстів з точки зору того, як вони пов'язані з темою магістерської роботи, які завдання магістерської роботи дозволяють вирішувати безпосередньо, які з аспектів стосунків культури та влади дозволяє розкрити тема магістерської роботи.

Обсяг есе – 5 сторінок (12 пт., 1.5 інт Times New Roman).

Критерії оцінювання:

- відповідність завданню – 10 балів,
- вірне застосування розглянутих в курсі концептів – 10 балів,
- оригінальність розкриття зв'язку теми магістерської роботи та тематики культури та влади – 10 балів;
- орфографія, синтаксис, оформлення тексту – 10 балів.

Загалом: 40 балів (максимальна оцінка).

Приклад залікової роботи – есе:

XXXXXXXX СЦ-XX

Есе

Як ідеї та поняття з проблематики "Культура й влада" (на прикладі прочитаних текстів) допомагають вирішити завдання моєї магістерської роботи

Тема моєї магістерської роботи пов'язана з інформацією як специфічним та характерним явищем культури сучасного суспільства. Технологічний розвиток, медіакомунікації, поява різноманітних каналів інформації значно збільшила інформаційне навантаження, яке отримує людина в таких умовах. Інформація існувала завжди, але інформаційний надлишок сьогодення є особливістю теперішнього часу. Величезна кількість інформації потужними потоками надходить з різних каналів одночасно людині в свідомість щомить. Це в свою чергу ставить питання

протистояння цим інформаційним потокам, які не завжди бувають корисними для індивіда та соціуму загалом. Інструментом фільтрації інформації в даному випадку виступає інформаційна культура, носієм якої є індивід. В темі даної роботи проблема інформаційного надлишку дещо звужена, основна увага присвячена інформаційній культурі в контексті професійної соціалізації студентів, де інформаційна культура розглядається як чинник професійної соціалізації студентів, саме так і звучить назва роботи. Мета роботи полягає в тому, щоб визначити, як саме інформаційна культура впливає на професійну соціалізацію.

В ході даного курсу серед текстів, з якими ми встигли ознайомитися, на думку спадають два – роботи Бурлачука і Фуко, які певним чином можуть бути корисними при розкритті теми моєї дипломної роботи. Обидва тексти присвячені культурі та владі. Якщо у випадку з Фуко тема влади є більш очевидною, то в тексті Бурлачука більш видимою є культура, але оскільки Фуко навчив нас бачити наявність влади майже всюди, то і в тексті Бурлачука не важко її розгледіти. Останній розглядав проблему значення та сенсу, як вони конструюються. Він навів теорію Вебера, згідно якої не може бути виключно об'єктивних значень, формування яких завжди визначається певними цінностями або інтересом. Іншими словами, визначення певного поняття або інтерпретація певної ситуації залежить від точок зору, місцем їх спостереження. Через цінності реалізується дискурсивна влада, яка є джерелом впливу на конструювання значень, а отже і культури. Тексти, які були прочитані в ході курсу, підводять до думки, що культура і влада тісно пов'язані між собою – там, де є культура, є і влада та навпаки.

Робота В. Бурлачука «Отнесение к ценности», смысл и социальное изменение» цікава мені скоріше не в цілому, а ідеями, про які в ній згадується, окремо ідеї Вебера про конструювання, як раніше було згадано, значень та сенсів. Згідно них будь-які значення, які виробляються в суспільстві, мають своєю передумовою певні ціннісні системи або інтереси. Від інтересу залежить сенс явища.

Оскільки в моїй магістерській роботі фокус уваги концентрується на професійній соціалізації студентів, мені цікаві, перш за все, дві речі. Сучасні студенти є, напевно, першим поколінням, яке народилося, зростало і соціалізувалося на протязі всього свого життя в умовах нової епохи, яку доречно назвати інформаційною. Тож цікаво зрозуміти, яким чином відрізняються цінності сучасного студентства від цінностей студентів

попередніх поколінь, як змінилися практики поводження з інформацією, користування нею, її засвоєння та сприйняття, тобто як сучасне студентство користується інформацією в процесі освіти та як інформація та інформаційне оточення впливає на студента та на його інформаційну культуру.

Одним із важливих аспектів даної теми є поняття соціалізації, яке передбачає наявність її агентів. Інформаційна культура формується, змінюється та модифікується за умов впливу цих агентів, які транслиють певні цінності та стандарти стосовно інформації, наприклад, ставлення до плагіату, повага до чужої праці, вміння відбирати корисну інформацію та відкидати неякісну. Агентами соціалізації, поки ще імовірно, можуть бути, насамперед, люди, які найчастіше оточують студента в умовах навчального процесу – одногрупники та викладачі. Я припускаю, що завдяки ним студент звикає до певних інформаційних практик в процесі освіти. Але не варто залишати без уваги можливих непрямих агентів соціалізації, які діють опосередковано – через соціальні мережі, телебачення, кінематограф, ЗМІ тощо.

В тексті Бурлачук описував теорію, яка належить Веберу. Він згадував поняття культури, а також те, як вона утворюється. Він писав про те, що значення культури формується завдяки цінностям. Інтерпретація явищ навколо залежить від цінностей, якими наділений їх носій. Певний інтерес також грає роль у відтворенні сенсів та значень, а отже і культури. Оскільки тема моєї роботи присвячена інформаційній культурі як чиннику, мені необхідно виявити, як ця культура конструюється та які агенти на неї впливають, а також як ця інформаційна культура в свою чергу впливає на індивіда, а отже і на професійну соціалізацію. Виходить ніби замкнуте коло, адже з одного боку є певне оточення, від якого залежить інформаційна культура або певні чинники, з іншого – вона сама стає чинником. Теорія Вебера могла би бути досить корисною в пошуках відповіді на перше питання – про конструювання інформаційної культури та вплив інформаційного середовища на індивіда. Ця теорія забезпечила нам напрям, в якому необхідно рухатись, а також розуміння того, яку роль відіграють цінності в процесі формування інформаційної культури. Будь-яке поняття, яке є в наявності та займає певне місце в системі, яка створює культуру, дає можливість підійти до іншого поняття і таким чином зрозуміти цю систему в цілому. Закономірність «цінність – значення» має допомогти зрозуміти передумови створення певної інформаційної культури.

Але я б не стала обмежуватись виключно теорією Вебера. Бурлачук також наводив думки Шютца, згадував Гуссерля. Вони пропонували своє бачення виробництва значень та сенсів. Шютц вслід за Вебером намагався пояснити процес конституювання значень, але застосовував децю інші поняття. За Шютцем, сенс певного явища залежить від нагальної проблеми, яка виникає з обставин повсякденного життя. Поняття, яке утворюється, Шютц називав типизаціями. Гуссерль утворення сенсу пояснював як прояв трансцендентальної суб'єктивності. Як зазначає автор, в останніх роботах Гуссерль писав скоріше про інтенціональний принцип життя, ніж про свідомість або суб'єктивність. Тут мова йде про анонімну інтенціональність, обґрунтовану тим, що суб'єкт сам є похідним від дійсного життя. Конституювання соціального світу здійснюється анонімними силами. В тексті Фуко, до речі, є схоже твердження. Про відношення влади він писав як про інтенціональні та несуб'єктні одночасно.

На мою думку, обидва тексти відкривають певну схему для сприйняття, направляючи увагу на ключові аспекти утворення інформаційної культури. Влада та культура є взаємопов'язаними елементами структури процесу утворення вищезазначеного явища. Текст Фуко дає пояснення феномену дискурсивної влади – як вона виникає, за рахунок чого підтримується, які основні її ознаки. Бурлачук наводить концепції, пояснюючі походження понять, значень і сенсів. Усе це досить легко об'єднати в єдину схему утворення культури, адже і процеси утворення дискурсивної влади і процеси виробництва сенсів є актами культуротворчими. Культура і влада настільки тісно зв'язані між собою, що складається враження, ніби обидва явища являють собою один і той же феномен.

Намагаючись пояснити своє бачення трохи конструктивніше, я поставлю дискурсивну владу на перше місце та від наслідків її утворення буду проводити закономірні зв'язки в структурі утворення інформаційної культури. Отже, існує дискурсивна влада, яка має певний механізм впливу на соціальне середовище. Дискурсивна влада здійснює свою реалізацію завдяки агентам впливу. Раніше було сказано, що існують прямі та посередні агенти в обличчі студентського кола, викладачів як авторитетів або суб'єктів, які легітимують певні цінності та практики, а також через засоби масової комунікації, які є об'єктом трансляції певних поглядів, ціннісних установок у соціум.

Це можна вважати першим етапом, в якому переважаючу роль грає владний аспект. Але як тільки дискурсивна влада реалізувалася через своїх агентів, створивши певну пануючу систему цінностей, починає діяти культурний аспект, який підтримує та відтворює цю систему. Це означає, що у середовищі, на яке вплинули агенти, привласнені цінності підтримуються через виконання певних практик та дій. Отримавши певну ціннісну систему, створивши певну культурну парадигму, в межах якої індивід буде існувати, здійснюванні дії повинні відтворювати культуру. Це відображується в способі поводження індивідів з інформацією, як вони користуються нею.

Як вже було сказано, схема утворення інформаційної культури має два аспекти – владний та культурний. Влада є підставою для існування культури, але також, культура підтримує стійкість впливу дискурсивної влади. Можна сказати, що між владою та культурою існує діалектичний зв'язок.

Прочитані тексти допомогли зрозуміти, яким шляхом треба йти для того, щоб зрозуміти, що таке інформаційна культура, її складові, процес утворення та здійснення на практиці. Можливо запропонована мною закономірність та схема загалом є децю суперечливою або хибною, над цим можна ще попрацювати, але в основі того, що я хочу сказати, лежить здатність ідей викладених у текстах спрямувати думки належним чином. Наприклад, на початку даної роботи я звернула увагу, що переді мною стоїть завдання відповісти на основні питання. Одне з них було таке: як інформація, інформаційне оточення впливають на студента та конструюють його культуру (які агенти на неї впливають). Зрозуміло, що в даному випадку, більшою мірою, мова йде про дискурсивну владу. Фуко пояснює, з яких елементів конструється дискурсивна влада, з чого складається. Він писав про те, що влада – це незліченні крапки у грі рухомих відносин нерівності. Також ним були наведені певні ознаки та характеристики дискурсивної влади, такі як правило іманентності або правило безперервних варіацій. Отже, на прикладі аналізу Фуко дискурсивної влади в контексті сексуальності, можна здійснити аналогічне дослідження щодо інформаційної культури.

На початку моїх розмірковувань спливали ще два питання. Як сучасне студентство користується інформацією в процесі освіти. Мова йде про практичну сторону інформаційної культури, про яку я згадала, назвавши це культурним аспектом. Відповідаючи на це питання, мені складно віднести

його окремо до Фуко чи до Бурлачука, бо обидва автори скоріше приділяли увагу утворенню значень, сенсів, влади, ролі цінностей, та будові структури, аніж здійснюванню, утвореної внаслідок цих процесів, культури на практиці. Можливо, я не дуже добре зрозуміла тексти, але знову ж таки – вони надали спрямування. Інше питання, яке мало місце: як інформаційна культура впливає на професійну соціалізацію індивіда. На мою думку, на це питання можна відповісти частково використовуючи запропоновану схему, поєднуючи дискурсивну владу Фуко та виробництво значень Бурлачука. Цінності сприяють утворенню понять і значень, разом з тим через цінності реалізується влада, а якщо поєднати це все разом утворюється культура, в якій існуючі цінності, поняття та влада матеріалізуються через певні практичні дії, які мають певні наслідки в майбутньому. Також для відповіді на останнє питання, та й на попередні, звісно потрібні й інші теорії, емпіричні дослідження та самостійний аналіз.

Завдяки даному курсу та прочитаним текстам мені стала більш зрозумілою сутність культури та влади, умови їх виникнення, «природа» існування, зв'язок між двома вищезначеними поняттями, їх взаємозалежність. Це неодмінно знадобиться мені при написанні магістерської роботи, при повторному осмисленні процесу утворення інформаційної культури.